

- визначає їхню кількість і якість;
- з'ясовує умови, значимі для наступного дослідження, при яких повинні бути вилучені зразки;
- безпосередньо бере участь у їхньому одержанні;
- проводить попереднє дослідження отриманих зразків;
- здійснює їхнє упакування;
- допомагає кваліфіковано зафіксувати в протоколі слідчої дії порядок добору зразків;
- консультує слідчого з питань, пов'язаних з формулюванням завдання експерту.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/stru/paran958#n958>.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
3. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні ОМП: Затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 3 листопада 2015 р. № 1339. МВС України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.
4. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Затверджено наказом МВС України від 3 листопада 2015 р. № 1343. МВС України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.
5. Алексєєв О.О., Весельський В.К., В.В. Пясковський Розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 320 с.
6. Криміналістика: Мультимедійний підручник / В.І. Перкін, П.Д. Біленчук, В.К. Весельський та ін. Київ, 2008.
7. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій: навчальний посібник [Текст] / [Є.Ю. Свобода, А.В. Кофанов, 21.С.В. Самодін, О.Г. Волошин та ін.]. Вінниця: ТОВ «ні ланд-ЛТД», 2018. 432 с.

Удовенко Жанна Володимирівна,
доцент кафедри кримінального та
кримінального процесуального права
Національного університету «Києво-
Могилянська академія», к.ю.н.,
доцент

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ГАРАНТІЯ НЕВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття 3 Конституції України проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. Тобто, права людини першого покоління, у тому числі і право на невтручання у приватне життя, є центральною суспільною цінністю, що підлягає захисту з боку держави.

Гарантії дотримання конституційних прав і свобод людини були предметом дослідження багатьох наукових праць. Необхідно розуміти, що система гарантій може зазнавати диференціації залежно від галузі права та виду правовідносин. Під кримінальними процесуальними гарантіями розуміються передбачені кримінальним процесуальним законом умови, засоби і способи щодо забезпечення прав учасників кримінального процесу та їх реалізації, захисту їхніх законних інтересів, а також здійснення правосуддя та виконання завдань кримінального провадження [2, с. 105].

Отже, судовий контроль є однією з гарантій дотримання прав і свобод людини та засобом забезпечення законності під час кримінального провадження. Водночас судовий контроль є окремою ланкою діяльності суду на стадії досудового розслідування. Як зазначає Я. О. Леон, сутність цього інституту полягає у контролі за додержанням прав і свобод людини під час проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення інших процесуальних дій чи прийняття процесуальних рішень. Окрім цього, судовий контроль створює належні умови для реалізації засади змагальності під час досудового розслідування [3, с. 128].

Вирішення питань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження входить до повноважень слідчого судді щодо здійснення судового контролю під час досудового розслідування, воно може супроводжуватися певними обмеженнями особистих, майнових та інших прав і свобод учасників кримінального провадження, у тому числі і права на невтручання у приватне життя. Таким чином, законодавець, усвідомлюючи можливість потенційного обмеження конституційних прав і свобод особи при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, покладає на слідчого суддю певні додаткові обов'язки. А саме, при розгляді клопотання про застосування заходу забезпечення слідчий суддя повинен застосовувати принцип пропорційності: порівнювати необхідність та важливість виконання завдань конкретного кримінального провадження з характером та ступенем обмеження прав і свобод людини. Окрім цього, слідчий суддя повинен брати до уваги та оцінювати можливість досягнення завдань кримінального провадження без втручання у приватне життя особи: на добровільній основі, з інших альтернативних джерел тощо.

Приватне життя може зазнавати певних втручань під час здійснення таких заходів забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей та документів, тимчасове вилучення майна та арешт майна. Це пов'язано з тим, що окремі речі чи документи можуть містити інформацію, пов'язану з інтимним чи сімейним життям особи. До того ж такі відомості можуть стосуватися не лише особистого життя особи, яка є учасником кримінального провадження, а й приватного життя інших осіб. У подібних ситуаціях простежується певний конфлікт між здійсненням ефективного досудового розслідування та дотриманням засади невтручання в особисте та сімейне життя особи. Додатковими гарантіями дотримання цієї засади є спеціальні норми КПК України, що регламентують здійснення окремих видів заходів забезпечення кримінального провадження. Зокрема, стаття 161 КПК України окреслює перелік речей та документів, щодо яких заборонено надавати тимчасовий доступ. Відповідно до частини 1 цієї статті такими речами та документами є:

- 1) листування або інші форми обміну інформацією між захисником та його клієнтом або будь-якою особою, яка представляє його клієнта, у зв'язку з наданням правової допомоги;
- 2) об'єкти, які додані до такого листування або інших форм обміну інформацією [4].

Додаткова охорона зазначених речей та документів пояснюється тим, що спілкування між захисником та його клієнтом є не лише елементом особистого життя осіб, але й складовою частиною права особи на захист, передбаченого кримінальним процесуальним законодавством.

Питання надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, врегульовано окремо. Відповідно до частини 6 статті 163 КПК України слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, якщо сторона кримінального провадження, окрім іншого, доведе можливість використання у якості доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів. Водночас, у статті 162 КПК України міститься перелік речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю.

Слід зупинитися на можливості отримання доступу до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій. Зазначений захід забезпечення кримінального провадження за своїм змістом перетинається з негласною слідчою (розшуковою) дією, передбаченою статтею 263 КПК України: зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, яка є різновидом втручання у приватне спілкування. Розмежування наведених процесуальних дій міститься в інформаційному листі Вищого спеціалізованого суду України «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення

кримінального провадження» від 5 квітня 2013 року № 223-558/0/4-13. Відповідно до пункту 17 зазначеного інформаційного листа тимчасовий доступ надається до документів, які містять інформацію про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалість, зміст (вихідні чи вхідні з'єднання, SMS, MMS тощо), маршрути передавання тощо. Такі відомості не дають можливості втрутитися у приватне спілкування, тобто отримати доступ до змісту інформації, що передається. Водночас зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (стаття 263 КПК України) є різновидом втручання у приватне спілкування, оскільки здійснюється доступ саме до змісту повідомлень будь-якого виду, що передається особою під час комунікації [5].

Іншим заходом забезпечення кримінального провадження, застосування якого може посягати на невтручання в приватне життя особи, є тимчасове вилучення майна. Слід детальніше зупинитись на питанні можливого вилучення під час обшуку електронних інформаційних систем, таких як мобільний телефон чи персональний комп'ютер. Зазначені речі можуть бути вилучені для вивчення фізичних властивостей, якщо вони містяться в переліку речей, для виявлення яких проводять обшук. Водночас важливо пам'ятати, що навіть законне вилучення таких електронних систем не надає права стороні обвинувачення вільно ознайомлюватись з інформацією, яка міститься на цих пристроях. Під час тимчасового вилучення електронних інформаційних систем особа зазнає посягання на недоторканність її права власності, тоді як при спробі ознайомлення з конкретними відомостями відбувається посягання на таємницю приватного спілкування. Це окремий вид втручання у приватне життя, і тому отримання інформації у таких випадках потребує окремої правової підстави. У подібних ситуаціях слідчий за погодженням прокурора або прокурор повинен подати клопотання про надання тимчасового доступу до речей і документів. І лише у разі задоволення такого клопотання сторона обвинувачення матиме право у передбаченому законом порядку ознайомитись з інформацією, що міститься в електронних інформаційних системах.

Отже, інститут судового контролю повинен створювати належні умови для реалізації засади невтручання у приватне життя. Ухвалюючи рішення, слідчий суддя має застосовувати принцип пропорційності, а також брати до уваги та оцінювати можливість досягнення завдань кримінального провадження без втручання у приватне життя особи.

Список використаних джерел

1. Конституція України станом на 1 верес. 2018 р. /Верховна Рада України. Харків : Право, 2018. 82 с.
2. Удовенко Ж. В. Гарантії невтручання в особисте і сімейне життя під час здійснення кримінального провадження// *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 1. С. 104-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2017_1_19.

З.Леон Я. О. Судовий контроль під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження// *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 2/1. 128-132 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Редакція від 18.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 01.11.2019).

5. Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження: лист Вищого спеціалізованого суду України № 223-558/0/4-13 від 05.04.2013 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13>. (дата звернення: 01.11.2019).

Федорова Олена Анатоліївна,

викладач дисциплін «судова медицина» та «судова психіатрія» кафедри правознавства приватного вищого навчального закладу «Фінансово-правовий коледж», кандидат медичних наук,

Федорова Сніжана Василівна,

студентка юридичного факультету приватного вищого навчального закладу «Фінансово-правовий коледж»

НЕОБХІДНІСТЬ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ПИТАНЬ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИПАДКАХ ПЕДОФІЛІЇ

Влітку 2019 року соцмережі сколихнули відомості про майже чи не щоденні випадки гвалтувань та розпусних дій щодо малолітніх осіб. Тому, актуальність теми обумовлена прицільним інтересом юридичної спільноти та суспільства загалом до цієї проблеми. Однак, судово-медична та судово-психіатрична, а також й юридична практика свідчать, що не лише більшість пересічних громадян, а й фахівців неправильно вживають термін та поняття «педофілії». Щойно з'являються відомості про будь-який статевий злочин щодо дитини, як деякі юристи-коментатори зі ЗМІ та соцмереж починають говорити про таке явище, як «педофілія», забуваючи при цьому, що в кримінальному праві виокремлюються лише поняття «згвалтування» та «розпусні дії», а поняття «педофілія» та «ефебофілія» у кримінальному та кримінально-процесуальному кодексах України взагалі не існує.